

1987-10-26

Redaktör: Bengt Gill
Tel 0650 - 191 21

1987:3

ksp
nytt

FOB-gruppen på nordisk studieresa

Folk- och bostadsräkningar är åter ett diskussionsämne. En parlamentarisk kommission har tillsatts för att klargöra behoven av framtida FOB. KSPs ordförande Lars Malmberg medverkar i kommissionens arbetsgrupp som kommunrepresentant. Han hämtar råd och stöd från FOB-gruppen. För att lära av våra nordiska grannar gjorde FOB-gruppen i våras en studieresa till Danmark och Norge.

Köpenhamn och Oslo

Med Malmö som utgångspunkt tog sig FOB-gruppen raskt över Sundet för att på första dagens förmiddag landa vid Danmarks Statistik (motsvarigheten till SCB). Gruppen var förstärkt med några FOB-potentater från SCB. Vi var alla nyfikna på hur danskarna så smidigt kan hantera sina FOB-frågor. Här finns ju gudbevaras både lägenhets- och sysselsättningsregister.

Eftermiddagspasset innehöll besök vid Köpenhamns kommuns statistikkontor. Här ville vi få erfarenheter av den danska FOB-modellens funktion på fältet och snacka planering med våra köpenhamnska kolleger. FOB-gruppens sammanträde genomfördes under förflyttning till Oslo, där dag två användes för besök vid Statistisk Sentralbyrå. Normännen planerar FOB på urvalsbasis, vilket ju även diskuteras här hemma.

Långt mellan sammanträdeslokalerna i Köpenhamn och Oslo? Inte när man har tillgång till en alldeles utmärkt färjelinje mellan städerna. Ett konferensalternativ gav FOB-gruppen tillgång till konferenslokal, måltider och hytt till ett mycket överkomligt pris. Här gick FOB-diskussionens vågor höga i takt med dito i ett nattsvart Skagerack och Kattegatt.

Danmarks Statistik vägar

I Danmark genomfördes den första folk- och bostadsräkningen som helt baserades på register redan 1976. Med tiden har man skaffat sig en utvecklad registerbaserad framställningsteknik för att genomförandet av FOB i stort sett enbart blir en ren samordningsfråga inom Danmarks Statistik. FOB som företelse har tonats ned betydligt. Statistikgrenar som tidigare traditionellt haft stämpeln som FOB-data kan idag produceras närhelst behov föreligger.

De viktigaste registren som FOB baseras på är person-, sysselsättnings- och lägenhetsregister. Genom samkörning erhålls statistik för befolkning, sysselsättning, lägenheter, hushåll och familjer. Det intressantaste registret i sammanhanget är lägenhetsregistret (Bygnings- och boligregistret). Utgångspunkt är den allmänna fastighetstaxeringen som uppdateras varje månad med uppgifter om nytilkomna och avgångna lägenheter. Bostadsstyrelsen är huvudansvarig, medan kommunerna svarar för uppdateringen. Uppgifter om uppgång,

våningsplan och sida/dörnummer ger en unik benämning för varje lägenhet. Varje person kan knytas till en lägenhet genom att personregistret har samma id-begrepp.

Sysselsättningsstatistik hämtas från en motsvarighet till svenska KU-registret (Registerbaserad arbetsstatistik). Samkörningar av flera grundregister ger uppgifter Dessutom redovisas arbetslöshet och uppgifter om utbildningsnivå.

Debattklimatet i Danmark är helt olik det i Sverige. Sekretessaspekter vållade inte några större problem i samband med produktion av FOB-data, försäkrade man, allmedan vi planerare lät oss väl smaka av ljuvliga danska smörrebröd.

Köpenhamnarna samkör

Planerarna vid Köpenhamns statistikkontor tog emot i det pampiga rådhuset. I en magnifik sammanträdeslokal möblerad i sekelskiftsstil bänkade vi oss. Som den danska traditionen föreskriver var bordet rikligt garnerat med inmande ölflaskor.

Statistikkontorets huvudsakliga arbetsinriktning är att producera fasta återkommande publikationer och att vara internkonsult i kommunen i statistikfrågor. Här ligger att svara för olika typer av samkörningar för produktion av efterfrågad statistik. I kommunens egen ADB-anläggning finns en rad register inklusive personregister lagrade. Den danska datainspektionen har givit kontoret ett generellt tillstånd att utnyttja registren för statistikproduktion. Det innebär, att man vid kontoret har i stort sett obegränsade möjligheter till samkörningar och att "skräddarsydd" statistik kan tas fram för små geografiska enheter (ca 4.000 kvarter).

Den danska normalkommunen har inte samma resurser, utan vänder sig till Danmarks Statistik, som mot betalning producerar efterfrågad statistik (även samkörd). Viss grundstatistik erhålls dock kostnadsfritt.

Stickprov räcker i Norge

Nästa FOB i Norge planeras bli genomförd 1990. Statistisk Sentralbyrå har till Finansdepartementet lämnat för-

slag på alternativa lösningar. Sentralbyrån förordar en modell med stickprov kombinerad med tillgängliga registerdata. I mindre kommuner (< 6.000 invånare) föreslås heltäckande blankettundersökningar. Övriga kommuner kartläggs via stickprov.

Metoden innebär att befintliga register kommer att utnyttjas för demografiska förhållanden, utbildning och inkomst. För register som ej helt fyller kraven kommer statistik att redovisas för de områden som minst omfattar 500 observationer. För lägenheter och yrke saknas register. Här kommer statistiken att baseras på blanketturval, vilket kräver minst 5.000 observationer för ett område. När registerdata utnyttjas i kombination med insamlad blankettinformation kommer skattingar att göras genom s k efterstratifiering.

Metoden innebär kvalitetsbrister för bl a mindre geografiska områden. Forskare får t ex svårt med samkörningar mot t ex cancerregister. Kvalitetsförsämringen är man beredd att acceptera, eftersom metoden ger avsevärda besparingar jämfört med en traditionell FOB.

Oslo-besöket avrundades med att en informationstrött planerare lekamnen försågs med Norges nationalrätt pizza intill ett vårsolsdyrkande Karl Johan.

Anders Ardmær

Ksp:s studieresa 1987:

Nordkalotten runt

En fantastisk upplevelse! Intressant och lärorik! Det var de allmänna omdömena om KSPs studieresa 1987, som ägnades åt Skandinavien norra delar, NORDKALOTTEN. Dessutom var vädrets makter på vår sida. Tänk att få uppleva den nordnorska fjordvärlden, Tromsö och Abisko-området i solsen dygnet runt.

Späckat program

Vi var inalles 23 glada deltagare, KSP-medlemmar samt några inlånade länsplanerare och kommunförbundare, som på detta sätt fullföljde KSP-traditionen med studieresa för att lära och vidga våra sinnen och intellekt.

Vårt program var väl preparerat och den dryga veckan utnyttjades på bästa sätt. Syftet var att ge en belysning av Nordkalottens problem och möjligheter, ur lokalt, regionalt och nationellt perspektiv. Jämförelse mellan norsk och svensk regionalpolitik liksom lokala initiativs betydelse var andra intressanta ämnesområden.

Först ett schematiskt återgivande av vår färd:

7/6	Gemensam tågresä från Stockholm
8/6	Jörn - Arvidsjaur - Bodö - Lofoten
9/6	Nordlands fylke Stamsund/Svolvaer/VestVågöy
10/6	Tromsö
11/6	Tromsö universitet
12/6	Tromsö fylke Tromsö kommun
13/6	Abisko Kiruna kommun Vittangi
14/6	Övertorneå - Sveriges första ekologikommun
15/6	Hemresa

För att kunna genomföra denna resa, flera hundra mil lång, utnyttjade vi nära nog alla upptänkliga transportmedel. Alltifrån SJ, SAS, lokala och chartrade bussbolag till inte minst Norges stolthet Hurtigrutten som transporterade oss dag och natt.

Nordnorge tappar ungdom

Om norra Sverige under flera decennier genomlevt en koncentration av befolkning och verksamhet till länscentra och utflyttning till södra Sverige, är detta företeelser som norsk regionalpolitik kunnat förhindra en längre tid. Dock pågår nu tendenser i grannlandet att rationaliseringar och strukturomvandling i norska basnäringar försäkras minus i flyttningsströmmarna för hela nordnorge. De i och för sig många positiva händelserna på Lofoten och i Tromsö-trakten räcker tyvärr inte till för att balansera Sörlandets dragningskraft på framför allt den yngre generationen.

Vi fick vid Tromsö-universitetet föreläsningar om dess historia och betydelse för den lokala bygden och betydelser ur ett nordnorskt perspektiv. Utbildningssatsningen sker idag på en bred front med alltifrån medicin, fiske, naturvetenskap, språk, juridik till samhällsvetenskap med speciell betoning på regionalpolitik. Universitetets 20-åriga existens i Tromsö har sannolikt betytt mycket positivt för denna del av Norge, men kanske också påskyndat koncentrationsprocessen i området, och därmed skapat vissa befolkningsvakuum ute i fjordarna och i småkommunerna.

Men en kommun som vi besökte var Vestvågöy, som med hjälp av mycket statliga pengar och i kombination med en entusiastisk kommunal satsning i form av pengar och personal, lyckats tillvarata de

lokala förutsättningarna. Satsningen på sysselsättningsprojekt skedde på mycket bred front och inom flera branscher. Aktiviteter inom basnäringarna liksom inom teknologisektorerna, turism och fiske stod högt på prioriteringslistan. Till och med ett omfattande utbildningsprogram för den kommunala personalen, i syfte att generellt höja kompetensnivån genomföres. "Resultat kräver kompetens" var den dynamiska kanslichefens genomgående ordstäv.

Kiruna - framtidsstaden

Besöken och föreläsningarna följde slag i slag och snart nådde KSP-sällskapet Kiruna, Framtidsstaden, en devis som vi alla önskade skulle bli verklighet för denna på många sätt strandsatta kommun. Basnäringens fall under många år kan kanske mildras något av de målmedvetna satsningar som idag görs framför allt inom ramen för rymdteknologin. Framtidstron fanns till 100% bland de ansvariga inom kommunen, och kanske kan teknologi och europeiskt rymdsamarbete i slutet av seklet göra Kiruna lika globalt känt som det en gång i tiden var för sin stora malmproduktion.

Ekologikommunen

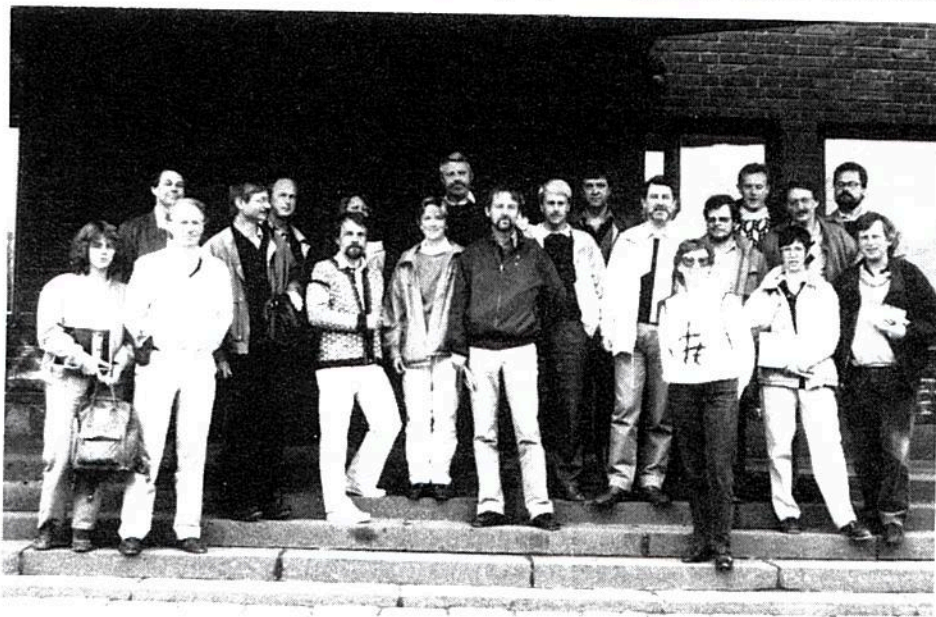
Resan gick vidare och "la grande finale" med Sveriges första ekologikommun - Övertorneå - stod i tur att besökas. Engagemang, livsstil och planeringsfilosofier grundade på ett ekologiskt tänkande i stort har faktiskt givit resultat på bara några få år. Sysselsättning, aktivitet och positiva flyttningsbilder är tecken på viktiga satsningar, där människors egen och unika förmåga kommer till uttryck. Många bestående och positiva minnen fastnade på näthinnan, såsom de fantastiska växthusen för gurkor eller alla de andra EKOTOP-projekten.

Tiden går fort när intressanta och spännande punkter står på programmet och även denna KSP-resa har sitt slut. Efter gemensam bussresa till Luleå flygplats, skildes våra vägar, och vi har återvänt till den kommunala vardagen efter en dryg veckas inre och intellektuell stimulans. Ett stort TACK till er alla i resevägen, men framför allt till er som arrangerade (Lena, Orvar, Jan och Johan) för en mycket inspirerande resa.

Några anteckningar från en i gänget.

Ulf Fransson, Jönköping

Ksps studieresa 1989?

Jugoslavien nästa

Diokletianus (243-316 e Kr) var vän av makt och rikedom. Han försökte reformera romarriket genom att avskaffa den kommunala självstyrelsen. Därtill införde han prisstopp och konstruerade ett skattesystem baserat på självdeklaration och femtonåriga taxeringsperioder. Allt bidrog till imperiets nedgång och inre förfall. Han såg vart det lutade, lät förtidspensionera sig och konverterade sommarresidenset på en strandtomt i Dalmatien till helårsbostad.

"Tsar Duklian" fortlever som sago-gestalt i sydslavernas folkdiktning. Palatset står kvar även i sinnevärlden och utgör merparten av provinshuvudstaden Splits kärna. Det restaureras inom ramen för Jugoslaviens motsvarighet till vårt ROT-program. Avsikten är att i görligaste mån till det yttre bevara den miljön. Men samtidigt skall det ske en funktionell anpassning till samtida behov.

Ett samhällsägt bolag sköter omvandlingen. Den ska gå ihop ekonomiskt. Nyttjanderätter till bostadslägenheter, kontor, hotell, restauranger och butiker säljs till den som betalar bäst. Och priserna blir höga. För denna bevarande modernisering väntas ge allt större inkomster från en redan strid ström av turister. Som inte bara vill sola och bada.

Krisbekämpning i känd tappning

I den f d kejsarliga boningen finner man också byggnadskontoret. Besökande studiegrupper tas emot i en vacker kvadratisk stensal. När vänliga tjänstemän berättar om regionens utveckling, förnimmer man - mellan historiens vingslag - att nya vindar blåser även i denna unga, federativa socialistrepubliken. Avreglering, resursfrigörelse, marknadstänkande och privatisering tycks ingå i den medelarsenal, som ska frälsa landet från byråkratins och inflationens gissel och återställa balansen i statsfinanserna och utrikeshandeln.

Vårt sällskap, ett 30-tal personer som vid olika tillfällen vidareutbildats vid Nordiska Institutet för Samhällsplanering, hörde liknande signaler från flera håll under en veckolång studieresa i våras. Vi hade förmånen att träffa representanter från skilda organisationer på fem orter och besöka intressanta utvecklingsområden i republikerna Slovenien, Kroatien, Bosnien - Hercegovina och Serbien.

Modellen och verkligheten

Sloveniens huvudstad Ljubljana ligger bara en timmes bilväg från Österrikes gräns. Där togs vi bl a emot av borgmästaren, tillika plandirektör och professor i stadsbyggnad samt den svensk-

talande arkitekten Alex Savec, med ett förlutet i Stockholms generalplaneberedning.

Våra värdar informerade om hur det politisk-administrativa systemet och samhällsplaneringens alla nivåer och grenar är tänkta att fungera. Men man berättade också om spänningar och motsägelser. Dessa sades bl a vara betingade av etniska, religiösa, språkliga, kulturella och ekonomiska skillnader. Makrosamhällets socialistiska ideal, vars förverkligande kräver ökad professionalisering, kan skära sig mot folkligt förankrade livsformer. Detta komplicerar givetvis lokalt och regionalt självstyre.

Orientalisk prägel

Mostar med 110.000 invånare präglas starkt av sitt turkiska förflutna. Liksom i Split pågår en omfattande restaurering. Moskéer, minareter, en koranskola och orientaliska butiksgator byggs varsamt om i nyfunktionalistisk anda.

Turkarna uppförde här år 1566 en 20 meter hög bro över floden Neretva. För att bevara den, liksom den unika basarbyggelsen vid dess fästen, har staden fått internationell erkänsla och ekonomisk hjälp. Planeringen av det fortsatta ombyggnadsarbetet och infasningen av modern bebyggelse för regionens expansion var också huvudtemat vid våra samtal med stadens politiker och tjänstemän.

En pangstad

Även i Sarajevo har turkarna, alltifrån invasionen på 1400-talet, efterlämnat en rik skatt av byggnader. Bl a finns hus bevarade, som enligt islamsk sed är helt slutna utåt men öppna åt gården och med skilda avdelningar för män och kvinnor.

Kontrasten till senare års bostadsproduktion är slående. Trots att undersökningar visat, att endast tre procent av befolkningen vill bo i höghus, uppförs i oförminskad takt rader av storskaliga bostadsenheter, praktiskt taget utan luft emellan.

Före de olympiska vinterspelen 1984 var staden internationellt helt okänd - utom för skottet 70 år tidigare. Nu ökar turistströmmen. Även invånarna har lärt sig åka skidor och skridskor, berättade våra informatorer på universitetets byggnadskollegiet. Planeringen för OS - infrastruktur och anläggningar - hade fö som övergripande mål att allt skulle vara till befolkningens direkta nytta och glädje.

Politruker

Om vår sista anhalt Belgrad, som är federationens huvudstad och har 1,5 miljoner invånare, ska vi här inte säga mer än att man behöver mer än ett och ett halvt dygn för att se det väsentligaste. Jo, en sak till! På vårt hotell Jugoslavia, i form och utrustning av Sheraton-klass, stötte vi på nomenklaturens sista utposter. Där fanns ett antal anställda av klassisk politruksnitt - i svarta kostymer, med allvarliga stenansikten och brontosaurers känsla för service. Det var också en upplevelse. Men en sorti a la Diokletianus kan anbefallas.

Resan gav mersmak. Det rent professionella utbytet blev stort genom paralleller i planeringen, associationer och nya idéer. Dessutom var alla vi träffade (utom nyssnämnda stenansikten) öppna, hjälpsamma och vänliga. Landskapet var vackert och mycket omväxlande liksom det historiska arvet. Reselivets nödtorft var billigt och gott.

Kännare sökes!

Om KSP arrangerar en resa till Jugoslavien, vill vi alltså följa med. Andra som är förtrogna med landet bör höra av sig, så vi tillsammans kan förmedla erfarenheter och kontakter. En förutsättning är att det går att fylla en buss, förstås.

Om intresse finns, så återkommer vi i frågan på nästa årskonferens i Solna.

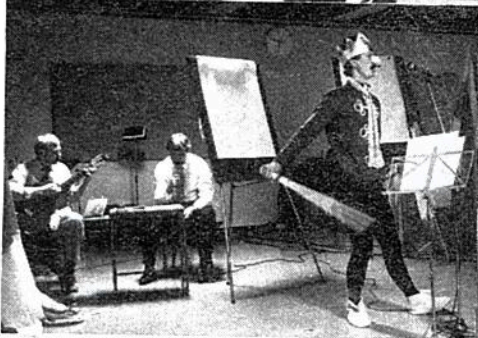
Vi tackar Nyköping

och ställer in oss på Solna 24-27 maj 1988!

Bilderna från Nyköping föreställer i tur och ordning:

- * *Gunilla Dahlgren - fräck konferensöppnare med historier från barnkvinno- och mans-världarna*
- * *Eskil Block, FOA, som bland annat talade om den blockska modellen med kulle, penna, skiftnyckel och tak*
- * *Galen omskrivning av händelserna vid Nyköpings gästabad*
- * *Försök att få dom kvinnliga medlemmarna på fall genom avledande manöver av taktiker från flottan*
- * *Förre ordföranden gör inlägg i debatten*
- * *Emin Tengström som bl a avlivade myten om informationssamhället.*

Dokumentation från konferensen kommer att skickas ut till samtliga medlemmar i särskild ordning!

Nya medlemmar:

Torkel Andersson, Svenljunga
Östen Bucht, Kiruna
Marie-Louise Ek, Kiruna
Krister Ekdahl, Gislaved
Einar Engström, Lidingö
Lars Enoksson, Avesta
Lars Fernström, Avesta
Hillevi Funck, Göteborg
Lars Granath, Nyköping
Hans-Åke Gustavsson, Stockholm
Marie Haldorsson, Marks kommun
Linda Hansson, Kungälv
Jonas Hertzman, Gnosjö
Anneli Hjälmen, Munkedal
Lars Husberger, Kristianstad
Ulla Irving, Avesta
Anita Jonsson, Ockelbo
Annika Lundqvist, Vaggeryd
Matti Puttonen, Kommunförb
Tommy Sandberg, Mariestad
Per Thelander, Sollentuna
Daniel Thulin, Stockholm
Staffan Wallin, Falun

Återinträdande medlemmar:

Annie Arnell, Kommunförb
Bo Westerling, Örebro

Statistiklinjen

Statistikerlinjen i Linköping startade hösten 1985. Anledningen var den brist på kvalificerade statistiker som uppkommit p g a att få har läst högre kurser i statistik under de senaste femton åren. Statistiklinjen är 3-årig (120 poäng) och har 30 årsstudieplatser.

Utbildningslinjen innehåller kurser i matematik, databehandling, vetenskapsteori och naturligtvis statistik. Statistikdelen utgör ca 80 poäng. Stor vikt läggs vid tillämpningar och praktisk förmåga att analysera data. Vi arbetar även för att få studieintegrerad sommarpraktik mellan åk 2 och åk 3.

Under år 3 har studenterna möjlighet att specialisera sig mot olika tillämp-

ningsområden. Under innevarande läsår (1987/88) finns, förutom den allmänna inriktningen, en inriktning mot ekonomi och en mot medicin. De studerande får fritt välja ett tillämpningsområde, om det blir få som väljer samma blir det frågan om självständiga litteraturstudier under handledning. De studerande uppmuntras även att komplettera utbildningen med studier i ett lämpligt fackämne.

Linjen avslutas med ett examensarbete på 10 poäng som gärna kan göras i samarbete med en arbetsgivare utanför universitetet.

Monica Rosander

Vår specielle ksp-trubadur, Lasse Mårtensson, åker till Afrika för biståndsarbete. Efterträdare sökes därför!!

Resultat från Folk- och bostadsräkningen 1985 Kristianstads kommun

Vi granskade, SCB bearbetade

Kristianstads kommun har under hösten fått sina första tabeller från 1985 års folk- och bostadsräkning (FoB85). De blanketter som vi alla lämnade in för drygt ett år sedan har granskats av kommunens granskningsorgan och sedan lästs in och bearbetats vid Statistiska centralbyrån (SCB) i Örebro.

De första tabellerna visar hur vi bor både i kommunen som helhet och i olika stads- och kommundelar. Följande resultat om hushåll och bostäder i Kristianstad kan nu presenteras.

Fler hushåll

Antalet hushåll uppgår till 30 100. Det är en ökning under den senaste 10-årsperioden med totalt 3 200 hushåll. Befolkningsökningen förklarar bara en del av uppgången. En större del beror på hushållsplittring och befolkningens åldersförändringar.

Fortsatt hushållsplittring

Boende per hushåll			
	1975	1980	1985
	2.45	2.34	2.26

Färre barnfamiljer

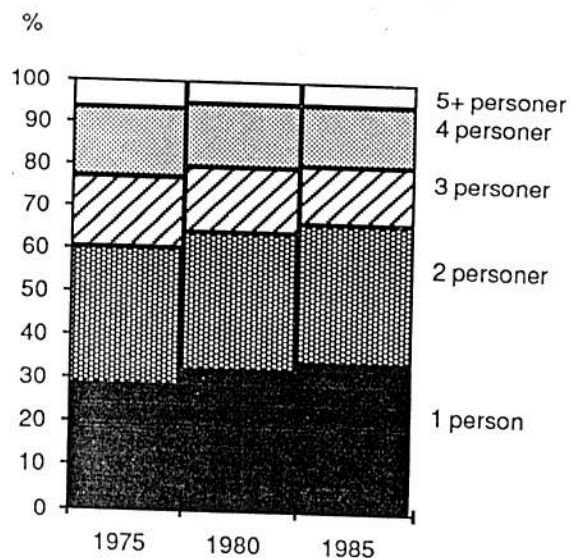
Man kan konstatera att antalet hushåll utan barn snart utgör 75 % av samtliga hushåll. Denna andel var 69 % 1975.

"Normalfamiljen"

- mamma, pappa och två barn - utgör idag bara 14 % av hushållen.

Hushållsstorlekar 1975 - 1985

Småhushållen ökar

Det är de små hushållen, de med 1 eller 2 personer, som ökar. 4-personershushållen har varit i stort sett oförändrade sedan 1975. Övriga minskar.

Sedan 1975 har småhushållen ökat med nästan 4 000 i Kristianstad. De stora hushållen, 3 personer eller fler, har minskat med 775 under samma tid. Nettoökningen blir cirka 3 200 hushåll.

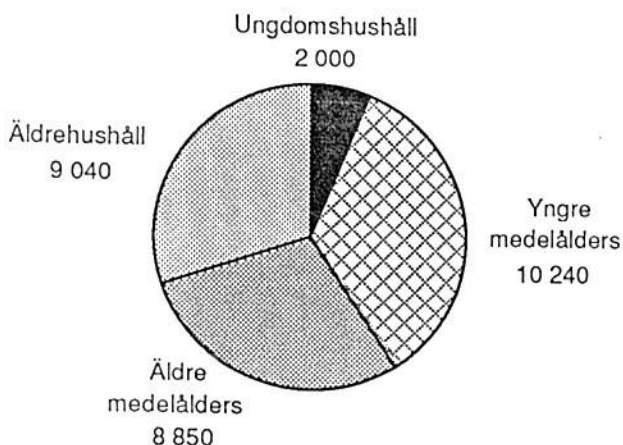
Hushållen har blivit fler i åldersgrupperna 20-24 år, 35-44 år och 70 år och däröver. Ökningen kan bara delvis förklaras av befolkningsökning. Så ökade t ex åldersgruppen 20-24 år med ca 3 % sedan 1975 medan hushållsökningen i denna grupp var 26 %. I åldersgrupperna 25-34 år och 50-69 år skedde minskningar.

Var tredje bor ensam

Småhushållen utgör idag cirka 65 % av samtliga hushåll. Var tredje person i Kristianstad bor ensam.

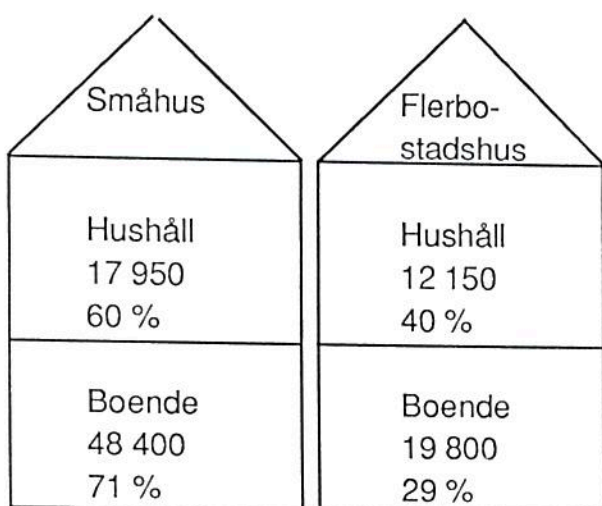
Totalt sett finns 10 340 personer i enpersonshushåll i Kristianstad. Ungefär 1350 är ungdomar under 25 år. Mer än hälften, drygt 5 200, är personer över 60 år. Denna grupp fortsätter att öka.

Hushållsstruktur 1985

Sju av tio bor i småhus

Sex av tio hushåll och sju av tio boende bor i småhus. Kristianstad har en relativt hög andel boende i småhus. Detta betyder att befolkningen har en hög utrymmesstandard. Antalet rumsenheter per hushåll uppgår till 4.6 och per boende till 2.1.

Större bostäder ökar

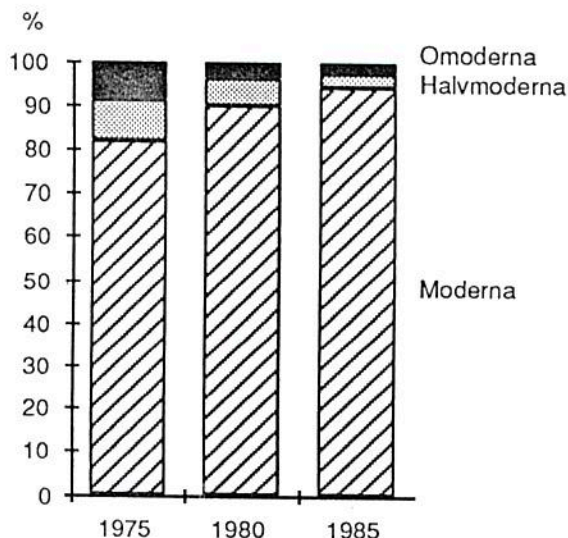
Sedan 1975 har 3 070 lägenheter tillkommit netto och brutto 4 600. Avgången av lägenheter har således varit hög, drygt 1 500 lägenheter eller 150 per år.

Det är framförallt småhus som tillkommit och därmed är det också de stora lägenheterna som ökat. Bostäder med 5 eller fler rum har ökat från 19 till 27 % sedan 1975. De mindre storlekarna upp till 3 rum och kök har minskat.

Hög lägenhetsstandard

De flesta lägenheterna har idag modern standard, 94 % 1985 mot 82 % 1975. Bara 900 bostäder har omodern standard och ytterligare 850 halvmoderna.

Cirka 600 bostäder saknar WC medan 1 400 saknar bad eller dusch. Av FoB 85 kan man också utläsa att det bara är cirka 20 % av lägenheterna i flerbostadshus som har tillgång till hiss.

Mer fakta finns att få

Mer material från FoB85 finns för enskilda stadsdelar och kommundelar.

Ytterligare statistik om energi, sysselsättning och pendling kommer under våren.

Vill Ni ha ytterligare information?

Vänd Er till oss på planeringskontoret

PLANERINGSKONTORET DEC 1986

Monika Yngvesson
tel 13 51 02

Lennart Nilsson
tel 13 51 03